

491.82

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES

N241

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК ^{— 100000} OCT 27 1966

НАШ ЈЕЗИК

НОВА СЕРИЈА

Књ. XIII, св. 3—5.

БЕОГРАД, 1963.

САДРЖАЈ

	Страна
1) М. Стевановић, <i>Ш њ а</i> и <i>ш њ о</i> у савременом српско-хрватском језику	127—136.
2) Бранислав Милановић, О облику и деκлинацији имена места типа <i>Бошњане</i> , <i>Рибаре</i> у савременом књижевном језику	137—168.
3) Митар Пешикан, О Речнику Српске академије наука и уметности (Уз рецензију М. С. Московљевића)	169—196.
4) М. Стевановић, Придеви с наставцима <i>-и в</i> и <i>-љи в</i>	197—207.
5) Душанка Игњатовић, Новине у морфологији унесене најновијим именицама страног порекла	208—224.
6) А. Пецо, Употреба израза „ради се о“ у књижевном језику	225—232.
7) Живојин Станојчић, Реч и контекст	233—238.
8) Милорад Дешић, Акцентовање узвика	239—245.
9) Берислав М. Николић, Прилог за утврђивање српскохрватске нормативне акцентуације	246—264.
10) Славко Вукомановић, О пореклу и промени топонима <i>Речка</i>	265—270.
11) А. Пецо, О званичном називу нашега језика	271—273.
12) Језичке поуке	274—287.
13) Регистар	289—329.

УРЕЂУЈЕ ОДБОР

Одговорни уредник академик др МИХАИЛО СТЕВАНОВИЋ
Секретар Уређивачког одбора др Берислав М. Николић

НАШ ЈЕЗИК

Књига XIII

Нова серија

Св. 3—5.

ШТА и ШТО У САВРЕМЕНОМ СРПСКОХРВАТСКОМ ЈЕЗИКУ

Именичка заменица *шта* или *што*, управо због ова два своја облика, захтева да се њоме и посебно позабавимо. Облик *што* свакако је старији, и једино он се у ранијим епохама развика нашег језика и употребљавао. И зато су граматичари, уопште узев, занемаривали ширину употребе облика *шта*. Али је развика нашег језика за последњих сто педесет година знатно променио слику употребе ова два облика и данас се о њима не може говорити као у време када се књижевнојезичка норма давала на основу стања у народним умотворинама, у језику Вука Караџића и у језику његових непосредних следбеника. То је прво осетио А. Белић, па је у својој школској граматици (за II разред средњих школа 1934, 98) углавном одредио и разлике у значењу између облика *шта* и *што*. А врло је занимљиво да је управо Вук пре тачно сто педесет година (у својој Писменици) облик *шта* ставио испред облика *што*, као што он у своме личном језику у упитном значењу, осим у случајевима када се пита за узрок или циљ чега, употребљава *шта* и то потпуно доследно у облику номинатива, док у облику акузатива уз предлоге има само *што*. И у Вукову преводу Новог завета налазимо то исто зато што сматрамо да је, у примерима типа: *Шта ње ти је теби до нас?* (Јеванђ. по Матеју 8, 29), — *што* условљено пре нијансом узрочног, управо намерног значења, него што би било утицај старословенског оригинала.

И Т. Маретић, који се у погледу на ово питање могао више поводити за стањем у народним умотворинама, где преовлађује употреба облика *што*, и за најновијим хрватским писцима, у којих је овај облик скоро уопштен, и на основу употребе у Вукову језику могао је извести закључак који даје у

својој Граматици (стр. 163), а наиме да је *шѣа*, добивено аналогјом према генитиву именица истог завршетка *шѣа* : *шѣо* као села : село, „прешло и у ном. и ак., те се говори мјесто *шѣо*, на пр. *ш ѣ а* је *ѣо*? *ш ѣ а* си видио? Али с приједлозима, који се слажу с акузативом, увијек је само *шѣо*, на пр. на *шѣо*, *ѣо шѣо*, у *шѣо* и т. д.“

Иако нисмо узели да тога ради пишемо овај чланак, свакако је занимљиво осврнути се на појаву облика *шѣа* и у самоме генитиву. Маретић, рекосмо констатује да је тај облик овде добивен према облику генитива именица ср. р. на о. И његово објашњење остаје као једино могуће. Али нам он није рекао како се један облик речи једне промене (именичке заменице *шѣо*) могао изједначити с обликом речи сасвим другачије промене. А да заменица о којој говоримо у генитиву има облик *шѣа*, и у дијалектима и у књижевном језику, показаћемо при крају овога чланка, мада се ми никако не слажемо с Т. Маретићем, који тврди да је тај облик у овоме падежу обичан колико и облик *чега*.

Ми сматрамо да се облик са завршетком *а* некадашње, а и садашње, заменице *шѣо* јавио прво уз одричне глаголе, а уз те глаголе место просте долази сложена именичка заменица *нишѣа* (На питање: *Имаѣ ли ш ѣ о*? — одрично се одговара: *Немамо ни ш ѣ а*), која се у ном. и ак. одавна употребљава само у овоме, тј. у облику са *а* на крају. И ово је, управо, за нас доказ да се она ту, дакле, уз одричне глаголе, прво и почела употребљавати са завршетком *а*, и да је то првобитно био генитив, тзв. словенски генитив, који се место акузатива употребљава уз одричне глаголе. На питање с овом заменицом у некадашњем искључивом облику: *Имаѣ ли ш ѣ о*? — рекосмо да је одричан одговор: *Немамо ни ш ѣ а*, као што је на питање: *Јесѣ ли видели врело?* — одричан одговор: *Нисмо видели врела*. Значи да је као одговор на питање *шѣо* добивен одричан одговор *нишѣа*, као што је на питање с потврдним глаголом и именицом *врело*, рецимо, у акузативу у одричном одговору добивено *врела*. А како се у истој служби са словенским генитивом, тј. с именичким обликом на *-а*, употребљава и акузатив — то је разумљиво што се *нишѣа* почело осећати обликом акузатива, утолико разумљивије што је за генитив остао једино облик *ничега*, па се

ншиша само у овоме облику стало употребљавати у служби акузатива, који је у речи које се односе на ствари увек једнак с номинативом, те је тако заменица *ншиша*, с *a* на крају, постала обликом и за акузатив и за номинатив. А са одричне заменице *ншиша* завршетак *a* могао се пренети и на заменицу *шша* када је она имала упитно и друга нека значења, као и на заменицу *свашша*, која, као год и *шша*, поред овога има и ранији облик са завршетком *o*. А једино се неодређена именичка заменица за ствари — *нешшо* сачувала у облику са старим завршетком. После овога објашњења којаве облика именичких заменица за ствари са сугласником *a* на крају, вратићемо се на оно што нас је навело да се на овоме питању задржимо.

Од слике односа употребе *шшо* и *шша* коју налазимо у нашим граматицама знатно је потпуније оно што је Н. Рончевић у Нашем језику (књ. V, 1937, стр. 135—152) дао на основу тачно утврђене бројне сразмере употребе једног и другог облика ове речи у главним и другим њеним службама неколико новијих српских и хрватских писаца. Али, пре свега, бројна сразмера у којој је Рончевић прегледао српске и хрватске писце не може да задовољи, јер је од српских узео пет, а од хрватских само једног јединог писца. Ово он, наравно, није учинио из неке националне тесногрудости. Сам Хрват, Р. то не би могао чинити на штету хрватских писаца, већ, ако ту и има какве тесногрудости, то ће пре бити језичка, граматичарска. Рончевићу се као Славонцу свакако више допада оно што у вези с овим питањем налази код српских писаца, јер се то подудара са његовим језичким осећањем. Ово потврђује и чињеница што је између свих хрватских писаца изабрао опет Славонца Ј. Ивакића, да баш из њега узме материјал за употребу заменице *шша-шшо*. И Ивакић, наравно, Винковчанин по роду, као и српски писци, ову заменицу у упитном значењу употребљава углавном у облику *шша*. Да је Рончевић узео материјал из још 3—4 хрватска писца, он не би могао изводити закључке какве је дао у својој расправи. Ипак је он и поред тога добрим делом у праву када води првенствено рачуна о штокавским говорима српскохрватског језика и о језику писаца штокаваца. Али у вези с овим треба истаћи да ни сви штокавски говори именичку заменицу за ствари не употребљавају у облику *шша* ни у упитном значењу. А у

свакоме ће случају свако ко се упознао са стањем употребе ове заменице у језику већег броја новијих и најновијих писаца, како српских тако и хрватских, доћи до закључака који су нешто друкчији од оних што их је Рончевић извео.

Врло уопштено правило да облик *шѝа* има упитно (и зависно-упитно) а *шѝо* односно значење, иако у основи тачно, не може задовољити, јер се и *шѝо* у језику нове српске и хрватске књижевности употребљавало, а и још увек употребљава и с упитним значењем. Има, осим тога, крајева где се и у народним говорима штокавског дијалекта — *шѝо* употребљава у упитном значењу. То су говори југозападних и западних крајева, иако не сви. А највише хрватских писаца и данас именичку заменицу *шѝо* у овоме облику употребљава и као упитну: *Ш ѝ о бисѝе Ви учинили?* (М. Шеноа, Дијалози и драмолети, 82). — *Ш ѝ о је велико, а ш ѝ о је сѝѝно?* (Д. Шимуновић, Посмртне новеле, 18). — *Ш ѝ о је важније: човјечји осјећај или неизмјерје свемирских ѝросѝора?* (Исто, 18). — *Ш ѝ о је био ѝокреѝ модерне?* (А. Барац, Књижевни југ 1919, 246). — *Ш ѝ о можемо да кажемо у своју одбрану ѝред заѝадном Евроѝом?* (М. Крлежа, Есеји, 7). — *Ш ѝ о нас данас може занимаѝи у ѝом комѝлексу?* (Исто, 18). — *Ш ѝ о је осѝало од ѝега?* (Исто, 101). — *Сама си ми једанѝуѝ рекла ш ѝ о ѝи је рекао* (А. Цесарец, Бјегунци, 28). — *Ш ѝ о би ѝи да ми ѝѝко саѝне и руке и ноге?* (Г. И. Ковачић, Дани гњева, 94). — *Али ш ѝ о да каже?* (М. Крлежа, Хрватски бог Марс, 238). — *А ш ѝ о је све ѝо ѝрема оном ноѝашњем сну?* (Р. Маринковић, Руке, 9). — *И мислиш: ш ѝ о би с ѝим?* (Исто, 14). — *Ш ѝ о да радиш?* (Исто, 15) итд.

И српски писци из довуковске епохе, мада не ни они доследно, још употребљавају заменицу *шѝо* и као упитну у овоме облику: *Ш ѝ о може биѝи дражије него украсиѝи себе сѝознањем сѝасиѝелне исѝине* (Ј. Рајић, Собрание II, 28). — *Ш ѝ о веле?* (Д. Обрадовић, Живот и прикљученија I, 58). — *Ш ѝ о сам ѝи ја крив?* (Исто, 118). — *Ш ѝ о ће ово сад биѝи од мене?* (Исто, II, 25). — А и код каснијих екавских писаца — нарочито код песника који су били под јачим утицајем народне поезије — средине па и друге половине XIX века, срећемо *шѝо* с упитним значењем: *Али ш ѝ о ће? осѝавиѝ га ваља* (Б. Радичевић, Песме, 189). — *Ој, Мораво, ш ѝ о би без Србина?*

(Исто, 201). — *Ш ѡ о ћу, бо ме, ш ѡ о ћу* (Змај, Певанија I, 459). — *Ш ѡ о, госѡо, зар Вам за ѡо нудим мир* (Л. Костић, Летопис II, 1898, 44). — *Ш ѡ о рече, болан?* (Ј. Веселиновић, Цел. дела VII, 207). — *А ш ѡ о се ѡо види ѡо мени?* (Исти, Хајдук Станко, 251).

Ипак писци новије српске књижевности, од Вука наовамо, поготову екавски писци, упитну (и зависно-упитну) именичку заменицу за ствари употребљавају у облику *шѡа*: *Пиѡао бих небо ш ѡ а му звезде сѡоје* (Ј. Ј. Змај, Певанија I, 376). — *Ш ѡ а ѡо блисѡа, ш ѡ а се сија?* (Ђ. Јакшић I, 268). — *Ја ш ѡ а ћу, кад неће да иде* (Ј. Лазаревић, Приповетке I, 130). — *Ш ѡ а се са њим десило у ѡоку векова?* (А. Белић II, 184). — *А ш ѡ а ће новац Тошићу?* (М. Кашанин, Трокошуљник, 77). — *Ш ѡ а оно ѡразује и како ѡразује* (В. Петровић 2, 480). — *Ш ѡ а се све не говори у оваквим ѡриликама* (И. Андрић, На Дрини ћуприја, 138). — *Ш ѡ а ли је овај сиромаш богу згрешио да га овако вежу?* (Д. Ђосић, Далеко је сунце, 145) — и, да више примера и не наводимо, можемо рећи да је облик заменице *шѡа* у наведеним значењима код свих писаца на овој страни потпуно уопштен.

Писци пак из југозападних крајева с ијекавским изговором, из Боке и Црне Горе, кроз цео деветнаести век употребљавају претежно *шѡо* и у упитним реченицама, не само тамо где преовладава узрочно или какво слично значење, као у случајевима: *Ш ѡ о ће ѡаво у крићену земљу* (Ђегош, Горски вијенац, стих 306). — *Ш ѡ о би ово ѡе још не дођоше/Озринићи наши крајшници?* (Исто, 311/312). — *А шѡо си се ѡомаио ѡрекрвниче?* (Ст. М. Љубиша, Целокупна дела I, 137). — *А ш ѡ о је ѡај Турчин код њега?* (М. Миљанов, Целокупна дела, 17), где је значење речи *шѡо* узрочно, или се њом пита за какав циљ, — него и у изразито упитним реченицама какве су: *А ја ш ѡ о ћу, али са киме ћу?* (Ђегош, Горски вијенац, стих 32). — *Ш ѡ о збораше Хамза и Никишићи* (Исто, стих 343). — *Ш ѡ о си богу зеријешо да се ѡомаиши ѡред Божих?* (Ст. М. Љубиша, Цел. дела, 137). — *Кажуј, крво, ш ѡ о си јуче радио?* (Исто, 13). — *А ш ѡ о чиније, Турци?* (М. Миљанов, Целокупна дела, 181). Али и код ових писаца када је упитна именичка заменица за ствари под нарочитим нагласком, она се употребљава у облику *шѡа*: *Ш ѡ а*

Леонид хоће и Сцевола кад Обилић сѣане на ѿоуришије? (Његош, Горски вијенац, стих 233/234). — Кажуј да ѿе видим гдје си данас ходио и ш ѿ а си радио (Ст. М. Љубиша, Цел. дела I, 137).

А данашњи се писци, из тих крајева по употреби облика заменице *ш ѿ а* с упитним значењем не разликују од осталих српских писаца: *Ш ѿ а би било да си овако набасо на оне ш ѿо ѿе ѿраже?* (М. Лалић, Лелејска гора, 48). — *Ш ѿ а би ѿи друго х ѿио?* (Исто, 62). — *И знаћу ш ѿ а сам и моћи ћу да се не с ѿидим* (Исто, 195). — *Ш ѿ а ли се ноћас снује ѿо свим ѿим селима?* (Ч. Вуковић, Висине, 7). — *Ш ѿ а је иза оних црво ѿочних бвана* (на истом месту). — *Ш ѿ а ће би ѿи с нама?* (Исто, 25). — *Ма ш ѿ а ѿо он ч ѿа?* (Д. Ђуровић, Дукљанска земља, 141). — *Ш ѿ а је ѿо срећа?* (Исто, 146). — *Ш ѿ а ми имамо?* (Исто, 161).

На другој страни међу хрватским писцима, чак и међу старијим, а поготову међу млађима, има и оних у чијем ћемо језику наћи заменицу *ш ѿ а* употребљену у овоме облику с упитним значењем. На цитираном месту у Нашем језику узет је Ивакић као један од хрватских писаца који у упитним реченицама чешиће употребљава заменицу *ш ѿ а* него *ш ѿо*. И тамо су наведени његови примери: *Ш ѿ а ѿи имаш с њиме?* — *Ш ѿ а мислиш ш ѿ а сам видјела?* — *Ш ѿ а је њојзи ѿај човјек одје аред?* А ми смо запазили да од данашњих хрватских писаца заменицу *ш ѿ а* тако употребљава и Мирко Божић, који је по рођењу чакавац. Код њега срећемо примере: *Ајд' ш ѿ а ѿи знаш* (Курлани, 11). — *А ш ѿ а ће би ѿи од наше С ѿрмендуше?* (Исто, 11). — *Ш ѿ а ѿе брига?* (Исто, 14). — *Ш ѿ а ѿи радиш?* (Исто, 17) и сл.

А наилази се и на друге новије хрватске писце у чијем језику срећемо употребу упитне именичке заменице у облику *ш ѿ а*: *Каж ѿије ми ш ѿ а с ѿе задрх ѿале* (С. Крањчевић, Изабрране пјесме, 9). — *Ш ѿ а ће онда би ѿи од вас без мене* (Стј. Крешић, превод Пиквикова клуба од Дикенса II, 413). — *Та ш ѿ а ѿо ја грешник један говорим* (Љ. Јонке, превод Хашекова Доброг војника Швејка, 217) итд. Ипак се може рећи да је у претежне већине хрватских писаца употреба ове заменице у облику *ш ѿо* и у упитном значењу заједничка особина њихова

стила. И то је сасвим у складу с општом тенденцијом нашег књижевног језика на тој страни да се у њему, по књижевној традицији, чувају старије језичке особине. А иако ми нисмо за књижевну традицију онако схваћену како је схвата М. Стојковић, рецимо, у чланку *Шшо или шша?* (објављеном у Хрватском језику (1938) I 1, стр. 21), где о облику *шша* говори као о дијалектизму, — ипак сматрамо да се мора водити рачуна о нашем књижевном језику у целини и да се не може говорити о уопштавању облика *шша* ни у упитном значењу.

Из горе изложенога свакако излази да се у савременом српскохрватском језику као целини ова заменица у упитном и зависно-упитном значењу употребљава претежно у облику *шша*. А таква њена књижевна употреба почива на народној употреби у неупоредиво већем делу штокавских говора, који су у основици књижевног језика. У осталим значењима: у односном, у неодређеном, узрочном, временском, поредбеном и сл. она се и у народним говорима и код свих и српских и хрватских писаца употребљава углавном у облику *шшо*, као у примерима: *Шшо се не хшје у ланце везаши, шо се збјеже у ове иланине* (односно). — *А шо је шшо о друго рече газда Јова* (неодр.) — *Ја знам шшо о су се шако дуго задржали* (узрочно). — *Акција је изведена као шшо је иланирана и Боље се удала него шшо се надала* (поредбено). — *Девеш је месеца шшо ја сиђох с ума и Има већ недјеља дана шшо о жишо косим* (временско). — *Деше не рече нашша, само шшо је дубоко уздахнуло* (искључно). А у свим овим значењима *шшо* и није више заменица него *везник*, док се у упитним реченицама, тамо, дакле, где претежније има облик *шша* — ова реч употребљава са значењем заменице и има свој акценат. Из тога излази да се *шшо* и *шша* не разликују само по облику у ужем смислу већ и по акценту, и што је важније, по функцији у језику, која условљава неједнакост акцената ова два облика.

У саставу сложених одређених заменица *шшо* има овај облик у говорима и код писаца код којих се у томе облику употребљава и упитно. Тамо, међутим, где се као упитна заменица употребљава у облику *шша* — она обично има овај облик и у саставу одређених заменица *ма шшш*, *макар шшш*, *било шшш*. Занимљиво је указати на чињеницу да је и овде *шша* нагла-

шено. А исто тако и када се с овим значењем употребљава сама заменица *шѝа*, она има овај облик: *Да није он шѝ а оѝуђио од ѝлог имања* (Ј. Веселиновић, Слике из сеоског живота II, 33). — *Али је слабо шѝ а чуо* (Е. Мулабдић, Зелено бусење, 20). — *Сједи, дружбо мрка, ријеѝко ѝко шѝ а вели* (И. Великановић, Отмица, 8). — *Кад шѝ а не разумеѝе, немојѝе се ѝачаѝи у ѝо* (В. Петровић, Варљиво пролеће, 21). — *То се обично и јело ко је шѝ а имао* (Б. Ћосић, Покошено поље, 126). — *Прохѝјјело се Ани Павловној боцнуѝи кнеза... шѝо се усудио ѝако шѝ а казаѝи* (Стј. Крањчевић, превод Толстојева Рата и мира I, 10). Па чак и као неодређена заменица у значењу *нешѝо*, ако је наглашена, она има облик *шѝа*: *Ту може човек шѝ а урадиѝи* (Змај, Певанија I, 475). — *И ви имаѝе ѝу шѝ а ређи* (Љ. Јонке, превод Хашекова Доброг војника Швејка, 196). Ово, дакако, када је та заменица наглашена. Отуда и у примерима: *Кад ѝај сѝранац... дође, има шѝ а видеѝи* (Л. Комарчић, Два аманета, 219). — *У њој је одистѝа имало шѝ а да се види и чује* (Ј. Скерлић, Писци и књиге 6, 22). — *Та он и онако нема шѝ а да ради* (Љ. Јонке, превод Хашекова Доброг војника Швејка, 408). — *Али ми немамо шѝ а један с другим* (М. Грол, превод Меримеове Коломбе, 78). У последња два примера *шѝа* има значење одрчне заменице *нишѝа*.

Од наглашености и ненаглашености, односно од упитног и релативног карактера ове речи зависи њен облик и када се употребљава у служби количинског прилога *колико*. У првome случају, тј. када има формално упитни, а више узвични карактер, те је као таква и изузетно наглашена, а значи *колико много*, заменица *шѝа* има овај облик: *Шѝ а сам их ја само видео!* (Ј. Веселиновић, Слике из сеоског живота III, 30). — *Да знаш море шѝ а сам ѝосејао кукуруза!* (М. Глишић, Подвала, 219). — *Јао, децо, јао! Шѝ а их је!* (М. Кашанин, Трокошуљник, 14). — *У шѝ а ће ханова он овако свраѝиѝи* (Ђ. Сијарић, Бихорци, 176).

У везничкој служби прилога *колико*, каква је у изразу: *шѝ о више, ѝо боље*, где има изразито релативан карактер, и према себи као корелацију неку показну заменицу или какав прилог, *шѝо* се употребљава искључиво у облику са *о* на крају: *Ти бјеж за оцем, а ја скок шѝ о су ме ноге носиле* (А. Ковачић,

Фишкар, 15). — *И мени се чини, шћ̄ о година више имам/да у ствари све шћ̄о мање живим* (М. Ракић, Песме, 48). — *Шћ̄ о се Момир у себи више шири... шћ̄им брже силашњава и смањује се ђред светом* (М. Кашанин, Трокошуљник, 38). — *Пошћ̄о је схваћћ̄ио оћасносћ̄ даде се у бијег шћ̄ о су га ноге носиле* (Стј. Крањчевић, превод Толстојева Рата и мира I, 582). — *Прејоручићу вас шћ̄ о могу боље* (Б. Ђосић, Покошено поље, 342). — *Шћ̄ о има више дјеце у обителџи, шћ̄о се више шћ̄рсковача шћ̄ошћ̄оши* (Љ. Јонке, превод Хашекова Доброг војника Швејка 2, 79). — *Шћ̄ о се више шћ̄риближавала зима, шћ̄о су дани били лећши* (дневна штампа).

Облик употребе акузатива ове заменице уз предлоге који је Маретић нашао у Вукову језику дао му је за право да каже како је у овоме случају то увек облик *шћ̄о*. И доиста не само у Вука и не само у његових непосредних следбеника, него и у каснијих писаца и на српској страни ми налазимо потврде за овакав облик те заменице: *Уговорено је и шћ̄о да Турци Србима не сћомићу ни за шћ̄ о* (Вукова књига I, 3). — *Немам у шћ̄ о сабрашћи своје шћ̄ећине* (Вук, превод Новог завјета, 169). — *Пићћ̄али много које за шћ̄ о* (Исто, 202). — *Сада слушај за шћ̄ о ћу шћ̄е молићи* (Б. Даничић, Летопис I, 1898, 164). — *Биће и шћ̄ом добар, ал' сад шћ̄шћам на шћ̄ о* (Ј. Ј. Змај, Певанија I, 444). — *На шћ̄ о ће изићи шћ̄ај сисћем* (Вл. Јовановић, Политички речник, 143). — *Пићћа их за шћ̄ о су* (С. Сремац, Ивкова слава, 11). Али ипак у упитним реченицама све више преовладаује и данас је, можемо рећи, на овој страни већ преовладао, мада још не потпуно, облик *шћ̄а* и уз предлоге: *Вера није само вероваћи у шћ̄ а* (Д. Павловић, Уједињена Немачка, 105). — *Ту је смрека имала за шћ̄ а да се целом шаком ухваћи* (Св. Николајевић, Бранково коло 1901, 22). — *А оно, ећо на шћ̄ а изаће* (Т. Костић, Бранково коло 1911, 306). — *То је све шћ̄одесан маћеријал за шћ̄ а хоћеш* (Исто, 1905, 838). — *Зар шћ̄е име Гачић ни на шћ̄ а не оћомиће?* (Ст. Живадиновић, Вујица Вулићевић, 25). — *Уживаше кад би чуо да га шћ̄ас нема за шћ̄ а ухваћићи* (С. Сремац, Приповетке II, 71). — *У шћ̄ а сам шћ̄оживио ове године?* (И. Андрић, Госпођица, 90). — *Молим вас, на шћ̄ а ми деће личи овако?* (разг. језик). — *Раде све шћ̄ослове у одбору за шћ̄ а су другови одборници основали свој клуб* (Архив, КПЈ 4, 74). — *Нису личиле ни на шћ̄ а* (М. Ускоковић, Дош-

љаца, 55). — *Кажиие ми искрено на шѣа су се мргодиле госпође* (Б. Нушић, Пучина, 68). — *На шѣа он дигне љушку, ѣо више не ѣасе* (В. Петровић, Варљиво пролеће, 62). А имамо потврде да је тако и у појединим народним говорима који чине ужу основицу књижевног језика: *у шѣа, на шѣа...* (Српски дијалектолошки зборник III, 173).

Према стању тога појава у савременом језику не може се одржати Маретићева констатација, према којој је облик *шѣа* у ген. синг. једнако обичан као и *чега* (Граматика, стр. 163). Истина је да у језику народне књижевности, у народним песмама, у пословицама и узречицама, па затим у Вуковом језику и даље у језику писаца којима је традиционална књижевност служила за узор — врло често срећемо *шѣа* у функцији генитива: *О мало се браћа завадише | Да око шѣа веће ни око шѣа.* — *Без шѣа Турци умријет не могу.* — *Немам од шѣа начинић кайје.* — *Од шѣа сѣи од ѣога дебео* (Нар. посл.). — *Мисти шѣа је од шѣа ѣосѣало* (Босанска вила 1905, 150). — *Не бој се ни ода шѣа* (Вук, превод Новог зајвета, 572). — *Са шѣа нема роба ни робѣне* (Ј. Новић, Карађорђе, 141). — *Ако би до шѣа било* (Г. Зелић, Житије I, 55). — *Шѣо ј' од шѣа ѣало* (Ст. М. Љубиша, Причања, 19). — *Због шѣа су ѣе двије државе ѣако силне и јаке* (П. Срећковић, Свеопшта историја, 3). — *Ради шѣа ѣегов ујац узе га на наук* (С. Ивићевић, Виенац уздарја, 3). — *Без шѣа се биши не море* (Босанска вила 1893, 341). — *Сада ми није сѣало ни до шѣа* (В. Петровић, Сабрана дела, II, 166). — *Крува нијесам имала од шѣа укуваши* (Б. Ћопић, Под Грмечом, 105). Како нам говоре нарочито последњи примери, из два врло позната данашња књижевника, *шѣа* се ето и данас среће као облик генитива ове заменице. Али можемо рећи да уколико се и данас тај облик употребљава, то је опет у узречицама, у посебним фразама, у мање-више стереотипним реченицама. И не само да се *шѣа* као облик генитива не може стављати напоредо с *чега*, како је то чинио Маретић, него се тај облик и поред све ширине ѣегове употребе не може, сматрати књижевним обликом генитива у савременом језику.

М. Сѣевановић